

Művészetre nevelés tanórán kívüli foglalkozásokon

„...ha át akarjuk hidalni azt a szakadékot,
amely ma művész és közönsége között tátong,
akkor el kell határoznunk, hogy
mindenkinek olyan alapképzést adunk,
amely képessé teszi környezetének értő megfigyelésére.”
(Walter Gropius)

I. A foglalkozások célja

Az iskolázottsági szint megszerzésének esélyegyenlőségét biztosítják a vonatkozó törvények, rendeletek. Az élet minőségét meghatározó műveltség azonban nehezebben hozzáférhető a hátrányos környezeti hatások szorításában élők számára.

Hátrányos környezeti hatás többféle lehet, belőlük kettőt emelek ki.

1. A nagyvárosok – itt elsősorban Budapest – kínálta lehetőségek mindennapi csábításában élő emberek (kellő irányítással) már gyermekkorban könnyen részesülhetnek olyan kulturális élményekben, amelyekhez a vidéken – falvakban, kisvárosokban – élők csak közvetetten, ritkábban, illetve jelentős anyagi áldozatokkal (1.: iskolai szervezésben operaelőadás, zeneakadémiai hangverseny, jelentős múzeumi kiállítások, képtárak látogatása) jutnak.

2. A hátrány halmozódik, ha a családban nincs meg az igény arra, hogy a gyereket egy magasabb életminőség elérésére inspirálja.

A hátrányok leküzdésének egyik lehetséges eszköze a szakköri programom, amely minden településen (iskolákban, művelődési házakban, gyermekek házában) adaptálható.

Célom még, hogy a körülöttünk lévő értékeken keresztül eljuttassam tanítványaimat odáig, hogy ne menjenek el a szép mellett közömbösen, hogy építkezzenek az útszéli katángkóró nemes egyszerűségétől kezdve az ÉRTÉK – ezen belül a művészi érték – minden megnyilvánulási formájából.

II. A csoportok szerveződése

Szerveződhet az irodalom, a képzőművészet, a zene iránt érdeklődő gyerekekből.

Ezekben a csoportokban lehet leginkább az önálló kutatómunkára, illetve az önállóságra alapozni. A tanár szerepe itt a szervezés, irányítás, kapcsolatteremtés könyvtárral, művészeti csoportok vezetőivel stb.

Alakulhat nagyfokú művelődési hátrányban élő tanulókból. Ezekben a csoportokban a tanár szerepe hangsúlyosabb, több vezetési feladatot kell vállalnia. A kezdő (általában 7. o.) évfolyamon szinte mindent együtt kell megoldani a tanulókkal. Például a tanár ajánl konkrét irodalmat, zenét, tevékenységi formát, amiből ki kell választani a legmegfelelőbbet egyéni ízlés szerint. Itt nagyobb óraszámban tervezhető az olvasás, fogalmazás, írásgyakorlat, könyvtárhasználat.

A vegyes csoportban a tanulói segítségadás lehetőségét kell felhasználni a személyiség optimális fejlesztésére.

III. A komplexitásban rejlő lehetőségek

A komplexitást a településen meglévő képzőművészeti alkotások megismerése, hozzájuk témában, hangulatban vagy bármilyen más szempontból kapcsolható irodalmi alkotás, illetve zenemű keresése, illesztése biztosítja.

Közben formálódik a személyiség, csiszolódik az előadói, szóbeli és írásbeli kifejezőképesség, javul a vers- és prózamondás, természetessé válik a könyvtárhasználat, s a gyerekek bekapcsolódnak a település közművelődési vérkeringésébe. Mindezek alapozása, gyakoroltatása a tanóránál téma- és munkakeretében rugalmasabb szakkör lehetőségeinek kihasználásával történik.

IV. Feldolgozási mód

Képzőművészeti alkotás – Megfigyelés a helyszínen.

Szemponatok:

Az alkotás témája, anyaga, kidolgozása, funkciója, térbeli elhelyezése, környezetének elrendezése, (növényi kultúrák), az alkotás környezetének funkciója.

- Spontán beszélgetés az alkotás előtt (video- v. magnófelvétel készítése).
- A megörökítés lehetőségei: fénykép, rajz, más képzőművészeti technikák alkalmazása – egyéni felkészülés a rajzórán tanultak alapján.

Kutatómunka szakkörön, illetve két foglalkozás között:

- Ismerkedés a művész életével, gondolataival. Hol, mikor volt kiállítása? Kritikák gyűjtése, bibliográfia összeállítása.

Fogalmazás készítése a művészeti alkotásokról a tanult műfajok felhasználásával: leírás, levél, jellemzés, ismertetés, riport.

A video- és/vagy magnófelvétel megnézése, meghallgatása: (Alkalom arra, hogy szembesüljenek önmagukkal.)

- Mennyire vett részt a beszélgetésekben?
- Mondanivalójának nyelvi megformálása, beszédkulturája.
- A nonverbális kifejezőképesség foka, az önfejlesztés elindítása (video).

A képzőművészeti alkotás témájához kapcsolódó irodalmi alkotások gyűjtése:

- Könyvtári munka egyéni felkészüléssel – esetleg önálló versírás.
- A gyűjtött anyag bemutatása:
 1. Miért választotta?
 2. Hogyan választotta? (A válogatás módszerének közreadása.)
 3. A felolvasás vagy előadás gyakorlása.
 4. Versmondás.
 5. Prózamondás.

Zenei anyag gyűjtése: (Ha van a csoportban zeneiskolás, elsősorban őket lehet a feladat megoldására készíteni.)

- A zenedarab ismertetése:
 1. Miért azt választotta?
 2. Hogyan választotta?
 3. A szerző, a kor, a műfaj jellemzői.
 4. A képzőművészeti alkotáshoz leginkább illő rész meghallgatása.
 5. Technikai eszközök használata.

Összefoglaló művek szerkesztése, válogatása:

Szemponatok: A képzőművészeti alkotás saját megörökítése

- fényképek
- festmény, illetve más technikával készült alkotás (ok)
- a legtalálhatóbb fogalmazás (ok)
- a témát leginkább megközelítő lírai v. epikai mű(vek)
- az alkotás hangulatát legjobban visszaadó zenedarab (ok).

Az összefoglaló egyben pályaműként szerepelhet az iskola, település meghirdetett pályázatain.

Kiegészítő foglalkozások: Városi Múzeum
Őszi Tárlat
Tavaszi Tárlat
Kiállítások
Emlékszobák
Művészeti csoportok munkájának megismerése

V. Éves órakeret:

Egy-egy téma feldolgozása 26–36 óra (13–18 foglalkozás). A program tehát 2 éves.

VI. Ajánlott irodalom

1. Művészetre nevelés a családban, A gyermek irodalmi, képzőművészeti, filmművészeti és zenei nevelése 6–14 éves koráig, Magyar Nők Országos Tanácsa, Kossuth Könyvkiadó, 1976.
2. M. Kiss Pál: Művészetről mindenkinek, Corvina Kiadó, 1966.
3. Művészettörténeti ABC, Szerkesztők: Molnár Albert, Németh Lajos, Voit Pál, Terra Kiadás, Budapest, 1961.
4. Esztétikai ABC, írta és szerkesztette: Csiba István és Szerdahelyi István, Kossuth Könyvkiadó, 1978.
5. Művészeti lexikon, Főszerkesztők: Zádor Anna és Genthon Pál, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1966. I–IV. kötet.
6. Dr. Horváth Gedeonné: Sokoldalú szemléltetés az általános iskolai irodalomórán, Tankönyvkiadó, Budapest, 1977.
7. Hoffmann Ottó: Útkeresés a fogalmazástanításban, Tankönyvkiadó, 1983.
8. Hernádi Sándor: Stílusiskola, Tankönyvkiadó, Budapest, 1977.
9. Montágh Imre: Gyermekszínjátékok beszédnevelő könyve, Múzsák Közművelődési Kiadó.
10. Montágh Imre: Tiszta beszéd, Múzsák Közművelődési Kiadó.
11. Fischer Sándor: A beszéd művészete, Gondolat, Budapest, 1969.
12. Péchy Blanka: Beszélni nehéz!, Tankönyvkiadó, Budapest, 1987.
13. Fischer Sándor: Retorika, Kossuth Könyvkiadó, 1981.
14. Szabó G. Zoltán – Szörényi László: Kis magyar retorika, Tankönyvkiadó, Budapest, 1988.
15. Latinovits Zoltán: Verset mondok, Népművelési Propaganda Iroda.
16. Szabolcsi Bence – Tóth Aladár: Zenei lexikon, Zeneműkiadó Vállalat, Budapest, 1965. I–III. kötet.
17. Brockhaus Riemann: Zenei lexikon, Zeneműkiadó, Budapest, 1985. I–III. kötet.
18. Pándi Marianne: Hangversenykalauz, I. Zenekari művek, Zeneműkiadó, Budapest, 1972.
19. Dr. Magassy László: A szóbeli kifejezőképesség fejlesztése, Tankönyvkiadó, Budapest, 1978.
20. Koncz Endre: Fogalmazástanítás az általános iskolában, Tankönyvkiadó, Budapest, 1975.
21. Művészet című folyóirat.
22. Katalógusok tárlatokhoz, kiállításokhoz.
23. A Városi Könyvtár Médiatára.
24. Zenei anyagok magángyűjteményekből.
25. Verses kötetek.
26. Prózaí művek.